

SEN 24 10 56, linjemateriel, förbindningsklämmor, SEN R 24 12 10, ljudradio- och TV-mottagare, SEN 47 05 01-03, dimensionsstandard för elmotorer, SEN 26 04 01, 02, kondensatorer med metalliserat glimmer, SEN 43 12, vridomkopplare, SEN 43 13, vippströmställare, SEN 43 14, och anslutningsdon för frekvenser under 3 MHz, SEN 43 15.

Remisstiden utgår för de fyra förstnämnda förslagen den 30 januari, för det femte förslaget den 6 februari och för de fyra sistnämnda den 29 februari 1960. Intresserade kan erhålla förslagen från SEK, Box 3 295, Stockholm 3.

Ekonomi inför 1960

338(485)

I den ekonomiska utvecklingen under den del av 1959 som hittills kan överblickas framträder tydligt den påtagliga förbättringen av vårt konjunkturläge. Orsaken till att den vikande tendens, som satte in 1957 och kulminerade under 1958, stannade inom rimliga gränser och att påfrestningarna på vår ekonomi blev måttliga var främst expansionen inom den offentliga sektorn och intensifieringen av investeringsverksamheten. Att en stor arbetslöshet liksom en stagnerad industriproduktion inte kunde undgås ändrar ingenting väsentligt i detta omdöme. Vändningen uppåt i konjunkturerna kom sedan i första hand som en följd av den kraftiga exportökningen. Men kan man nu vänta sig, att dessa konjunkturstimulerande tendenser kommer att bestå under 1960?

Internationell högkonjunktur på väg

För att börja med den internationella konjunkturbilden har man underlag för optimistiska förväntningar. Det finns nämligen en rad faktorer som, åtminstone under den närmaste tiden, kan väntas stötta efterfrågan på våra exportprodukter.

Västeuropa

I Västeuropa som helhet har sålunda den ekonomiska expansionen under de senaste månaderna ökat betydligt i styrka.

För *England*, som genom sin betydelse som vår viktigaste exportmarknad spelar en betydande roll som länk mellan oss och världsekonomin, visar de senaste siffrorna om utvecklingen en fortsatt hög aktivitet. På flera områden har man även nått nya rekordnoteringar. Industriproduktionen låg exempelvis i oktober 9 % högre än för ett år sedan. Arbetslösheten har vidare inte stigit mer än vad som kan förklaras av säsongmässiga faktorer. Även exporten har nått en ny topp och låg under de tio

första månaderna 1959 i genomsnitt 4 % högre än samma tid 1958. Symtomatiskt för utvecklingen är också, att förväntningarna inom näringslivet är stora inför det nya året.

I *Västtyskland*, vår främsta varuleverantör, som tillsammans med England kan sägas styra den västeuropeiska konjunkturutvecklingen, har den allmänna ekonomiska aktiviteten under den senaste tiden likaledes fortsatt uppåt i oförminskad takt. Man kan rent av tala om en begynnande överansträngning av de produktiva resurserna. För den västtyska industrin har sålunda orderingången stigit betydligt snabbare än produktionen trots att produktionsökningen under hösten varit så pass stor som 7—8 %.

Någon arbetslöshet att tala om finns inte utan för första gången under efterkrigstiden råder i stället brist på arbetskraft. Vid sidan av den starkt ökade inhemska efterfrågan har även staplat sig en betydande aktivitet på export-sidan. Denna var sålunda under tredje kvartalet 10 % större än samma tid 1958.

USA

På andra sidan Atlanten har USA:s ekonomi visat en nedåtriktad rörelse till följd av stål-strejken. Sedan denna nu åtminstone tillfälligtvis bilagts väntar man allmänt en gynnsam utveckling. Detta innebär att man knappast behöver räkna med någon störning från den amerikanska ekonomin, som kan dämpa den västeuropeiska utvecklingen.

Konjunkturer i Sverige

Kraftigt ökad produktion

Även om vi ser till de inhemska uppsvingskrafterna finns det underlag för optimistiska förväntningar.

Inom industrin synes sålunda företagen själva, att döma av hittills tillgängliga uppgifter om deras framtidsplaner, vänta sig en kraftigare stegring av efterfrågan. I och med att indexsiffrorna för industriproduktionens utveckling under september förelåg, kunde man också konstatera en definitiv frigörelse från stagnationstendenser. Jämfört med samma månad i fjol ökade nämligen produktionen med 5 % och därmed för tredje kvartalet i dess helhet med lika mycket. Genomsnittligt för de tre första kvartalen stannade produktionsökningen vid 2 %. Som jämförelse kan dock nämnas, att även om en successiv stegring så småningom kommer att kunna avläsas för oktober—december väntas 1959 års produktionssiffra inte bli mer än 3 % högre än 1958 års.

Ett utmärkande drag i produktionsutvecklingen är, att expansionstendenserna gäller såväl kapital- som konsumtionsvaruindustrin. Tidigare under 1950-talet har det nämligen varit en växelverkan mellan dessa båda industrigrenar. När sålunda produktionen inom kapitalvaruindustrin ökat, har produktionen inom konsumtionsvaruindustrin visat en motsatt utveckling eller ömvänt.

Ser man till utvecklingen inom de olika delbranscherna visar det sig, att järnmalmstillningen, som ännu i augusti var mindre än i fjol, i september hade den största produktionsstegringen med över 15 %. Därefter följde järn- och metallverken med en nästan lika kraftig produktionsstegring samt massa- och pappersindustrin. Inom den viktiga verkstadsindustrin förblev sysselsättningen något lägre, 1 %, som dock innebär en viss förbättring i förhållande till månaden innan. Den kraftigaste produktionsminskningen visade träindustrin, där en lageravveckling fortfarande pågår. Vad slutligen textilindustrin och läder- och skoindustrin beträffar förbättrade dessa sin produktion och läget för dessa två branscher ter sig gynnsammare än bara för ett par månader sedan.

Gynnsamt på arbetsmarknaden

Vid sidan av produktionsökningen har efterfrågan på arbetskraft varit stigande. Mätt i antalet lediga platser är den 5—10 % större än för ett år sedan. På en del håll och inom vissa områden, exempelvis inom metallindustrin, råder nu även en brist på yrkesutbildad arbetskraft. Antalet arbetslösa har visserligen stigit och utgjorde i mitten av november 30 500. Denna utveckling kan emellertid inte ses som en konjunkturrell företeelse utan måste till stor del anses vara säsongmässigt betingad. Vid motsvarande tidpunkt 1958 var sålunda närmare 17 000 fler utan arbete. Av samtliga arbetslöshetsförsäkrade var vidare 1,6 % arbetslösa mot 2,4 % i november 1958.

Utrikeshandeln på rekordnivå

Den nyligen framlagda statistiken för utrikeshandeln under oktober 1959 förstärker den tillförsikt, som den internationella konjunkturutvecklingen ger anledning till.

Exporten nådde nämligen upp till 1 155 Mkr., som är nytt månadsrekord. I förhållande till oktober 1958 innebär detta en uppgång med inte mindre än drygt 18 %. Man kan dock samtidigt konstatera, att en del tillfälligheter ligger bakom denna språngartade stegring. Till största delen, närmare bestämt till 70 %, beror sålunda uppgången på ökade fartygsleveranser. Bortser man från dessa stannar exportökningen under oktober vid 6 %, som visserligen är en mindre påtaglig men ändå tillräckligt stor ökning för att visa att efterfrågan på svenska varor utomlands är stigande. Resultatet är så mycket mer intressant som exporten under denna tid av året vanligtvis är mindre expansiv.

Importen å andra sidan nådde i oktober värdet 1 163 Mkr., vilket innebär en ökning med 8 % jämfört med motsvarande månad 1958. Detta ligger helt i linje med den utveckling som gjort sig gällande sedan början av sommaren 1959, nämligen en alltmer markerad uppgång över nivån från i fjol till följd av den stegrade verksamheten inom näringslivet.

Vad gäller utvecklingen under januari—oktober 1959 i dess helhet ökade exporten med

6,5 % medan importen var något lägre, närmare bestämt ett par tiondelar. Av större intresse är emellertid, att handelsbalansen, dvs. exportvärdet minus importvärdet, fortsatt att visa en så gynnsam utveckling. Hittills i år har sålunda underskottet i denna inte blivit större än drygt 600 Mkr. eller ungefär hälften så stort som under motsvarande tid 1958. Vid oktobers utgång uppgick också den totala valutareserven till 3 111 Mkr., vilket betyder en ökning med 204 Mkr. från samma tidpunkt 1958.

Hotar en överkonjunktur?

Den markerade konjunkturuppgång, som satt sin prägel på den svenska ekonomin under de senaste månaderna, har med andra ord numera nått en anmärkningsvärd styrka. Inom näringslivet ligger sålunda efterfrågan på en hög nivå. Parallellt härmed har den gynnsamma utvecklingen på exportsidan fortsatt att breddas. Nyligen har emellertid varnats för att, under nu rådande förhållanden, den på bred front ökade konsumtionen och investeringsverksamheten, den av allt att döma förestående lageruppbyggnaden samt en ytterligare förbättrad exportkonjunktur kan komma att leda till en allmän överhettning av samhällsekonomin.

Visserligen torde det ännu finnas en viss outnyttjad kapacitet inom industrin, som kan möjliggöra ytterligare produktionsstegring för att möta den ökade varuefterfrågan. Dessutom kommer den beslutade omsättningssskatten att bidra till en dämpning av konsumenternas köpkraft. Men frågan är om vi inte ändå kan befara uppdykande inflationsimpulser, som kan utlösa en försämring av vårt konkurrensläge gentemot utlandet.

En stor roll kommer därvid bland annat de förestående löneförhandlingarna att spela. Utrymmet för en reallöneförbättring är ju redan till en del förhandsintecknat av arbetstidsförkortningen och tjänstepensionsavgifter. Och detta innebär i själva verket en något större löneökning än de 3 % — som i och för sig innebär en obetydlig sänkning av realtimlönen — som enligt Konjunkturinstitutet är den gräns som inte får överskridas om en inflation skall förhindras. Mot detta står sedan som bekant LO:s öppningsbud med en löneökning på minst 6 %.

Inför 1960 avtecknar sig därför även risk för inflationsdrivande lönehöjningar med den snabba spridningseffekt som dessa numera har fått genom att flera stora områden som jordbruksinkomsterna och folkpensionerna kopplats samman med löne- och prisutvecklingen. Till detta kommer, kanske dock mera på litet längre sikt, att det stigande underskottet i statens budget knappast kan anses vara löst enbart genom omsättningssskatten. En ytterligare utgiftsexpansion kommer sannolikt inte att främja en snabb produktionsökning inom näringslivet. Genom att stimulera och pressa lönenivån uppåt kommer den sålunda att verka både direkt och indirekt kostnadshöjande.

Göran Ahrsjö